

Tilburg University

Review of the book Living with God

Sarot, M.

Published in:
Nederlands Theologisch Tijdschrift

Publication date:
1999

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Sarot, M. (1999). Review of the book Living with God: Thomas Aquinas on the relation between life on earth and 'life' after death, C.J.W. Leget, 1997, 9068319663. *Nederlands Theologisch Tijdschrift*, 53(3), 256-257.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Preprint

Carlo Leget, *Living with God: Thomas Aquinas on the Relation between Life on Earth and 'Life' after Death* (Publications of the Thomas Institute te Utrecht, N.S. vol.5), Leuven, Peeters, 1997; vii + 304 pp., BEF 1100, ISBN 9068319663.

Wat is de zin van ons leven gegeven het feit dat wij moeten sterven, en hoe is het antwoord op deze vraag gerelateerd aan 'leven' na de dood? Zie hier de probleemstelling van dit interessante Utrechtse (KTU) proefschrift, waarin geprobeerd wordt een antwoord te formuleren aan de hand van een studie naar het begrip leven in de theologie van Thomas van Aquino. Zoals de vraag naar zin in onze tijd gesteld wordt, wordt zij – aldus Leget – pas sinds de 19e eeuw gesteld; terugvertaald naar de terminologie van Thomas valt zij uiteen in de vraag naar het *bonum* (doel) en die naar het *verum* (betekenis). Het *bonum* is 'living with God'; in de materialiteit en tijdelijkheid van het aardse leven kan dit theo-centrische leven reeds beginnen, maar voltooid wordt het pas na de dood. Het *verum* is gelegen in het beeld-Gods-zijn van de mens; dit treffen wij in de meest volmaakte vorm waar mensen zich bewust zijn van het beeld-Gods-karakter van hun bestaan, en dat beamen. Kortom, gedurende dit leven kunnen mensen, levend in een toenemende eenheid met God, God zichtbaar maken; na de dood wordt de eenheid met God voltooid. Hoewel de dood aldus feitelijk noodzakelijk is voor de voltooiing van onze eenwording met God, blijft zij een *malum*, dat in het kader van de relatie van God en mens geïnterpreteerd moet worden als straf voor de zonde. Maar ook is de dood 'gelegenheid tot volledige overgave, met lichaam en ziel, aan het geheim van God'. Tenslotte nog twee opmerkingen. Allereerst zij toegegeven, dat deze samenvatting geen recht doet aan de rijkdom van Legets studie: Legets opmerkingen over de zin van het leven ondanks de dood zijn gebaseerd op een zeer uitvoerige analyse van het begrip leven in Thomas' theologie, waarbij hij onderscheidt tussen natuurlijk leven, genadeleven en eeuwig leven (van God, en van de mens). Met name genadeleven – als bemiddelend tussen natuurlijk leven en eeuwig leven – wordt zeer uitvoerig geanalyseerd, in de drie kernhoofdstukken van dit boek die gewijd zijn aan de fundamenteën, de dynamiek en de voltooiing van het leven met God. Doordat het begrip leven een centrale plaats inneemt in Thomas' theologie, krijgt dit proefschrift zo tevens het karakter van een inleiding in diens theologie (boeiend, maar geenszins zo 'accessible' als de rugtekst suggereert). Vervolgens zij opgemerkt, dat L. uiteindelijk meer recht doet aan Thomas' antwoord dan aan de gestelde vraag over de verhouding van dood en zin. Die vraag doet zich immers niet in al haar scherpte voor, wanneer iemand na een lang en Godsvruchtig leven vredig inslaapt (in zo'n geval kan Legets boek helpen de 'zin' van de dood te verstaan), maar in gevallen waarin iemand sterft voordat zij de kans heeft gehad iets van dit leven te maken, of waarin iemand een gruwelijke dood sterft. Daar biedt L. slechts een beroep op de 'mysteries of faith' (267). Zo doet de probleemstelling van dit boek iets anders verwachten dan het *de facto* geeft, wat niet weg neemt dat wat het boek wel geeft, zeer de moeite waard is.

Marcel Sarot